

Nr 113

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:t proposition angående uppförande av neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset.

(3:e avd.)

I propositionen nr 163 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 april 1956, föreslagit riksdagen att besluta att vid karolinska sjukhuset skall i huvudsaklig överensstämmelse med av föredraganden förordad förslag uppföras neurologiska och neurokirurgiska kliniker med tillhoppa högst 200 vårdplatser.

Till följd av den överenskommelse, som år 1948 träffades mellan Kungl. Maj:t och kronan och stiftelsen serafimerlasarettet, å ena, samt Stockholms stad, å andra sidan, om försäljning till staden av serafimerlasarettets fastigheter skall lasarettets medicinska, kirurgiska, neurologiska och neurokirurgiska kliniker före ingången av år 1961, då staden tillträder fastigheterna, stå färdiga att tagas i bruk på annan plats. Enligt det samma år ingångna avtalet mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt staden, å andra sidan, om upplåtande av Sabbatsbergs sjukhus såsom undervisningssjukhus skall de två förstnämnda klinikerna förläggas till sistnämnda sjukhus. De neurologiska och neurokirurgiska klinikerna åter har förutsatts skola förläggas till karolinska sjukhuset.

Kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggnad m. m., som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 maj 1939 verkställt utredning angående uppförande av nya neurologiska och neurokirurgiska kliniker vid karolinska sjukhuset, har med skrivelse den 5 mars 1956 inkommit med förslag till uppförande av ifrågavarande kliniker.

Förhandlingskommissionens utredning och förslag samt däröver avgivna yttranden redovisas i statsrådsprotokollet (s. 2—15), till vilket utskottet torde få hänvisa.

För egen del anför föredraganden följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgått har serafimerlasarettets fastigheter försålts till Stockholms stad genom beslut av 1948 års riksdag. Fastigheterna skall avträdas till staden den 1 januari 1961. Genom avtal, som likaledes godkänts av nämnda års riksdag, har överenskommelse jämväl träffats med staden om upplåtande av Sabbatsbergs sjukhus som undervisningssjukhus. Till detta sjukhus skall överflyttas de nuvarande medicinska och kirurgiska klinikerna vid serafimerlasarettet medan de neuro-

logiska och neurokirurgiska klinikerna därstädes förutsatts skola överflyttas till karolinska sjukhuset.

Vad angår frågan om nervklinikernas förläggning har med anledning av statsutskottets i det föregående angivna uttalande möjligheterna att förlägga klinikerna till annat sjukhus än karolinska sjukhuset noggrant prövats av förhandlingskommissionen. Av kommissionen företagen utredning i frågan har emellertid visat, att det i Stockholm eller dess närhet icke finns något sjukhus till vilket dessa kliniker kan förläggas. Med hänsyn härtill anser jag mig böra förorda, att ifrågavarande kliniker uppföres vid karolinska sjukhuset trots den begränsade markyta, som inom det s. k. Norrbackaområdet står till förfogande för framtida utbyggnadsbehov. Jag vill i detta sammanhang erinra om att chefen för inrikesdepartementet i propositionen nr 135/1955 förklarade sig vara övertygad om nödvändigheten av att inom nämnda område söka finna utrymme jämväl för nervklinikerna.

Av vad förhandlingskommissionen och ämnesrepresentanten i neurologi numera anfört har jag blivit övertygad om att en förläggning av nervklinikerna till det östra sjukhusområdet i närheten av den psykiatriska kliniken är en lämplig och naturlig lösning. Neurologien och psykiatrien utgör så närbesläktade discipliner, att en intim kontakt mellan dessa båda discipliner bör eftersträvas. Jämväl för Eugeniahemmet i dess egenskap av central spastikeranstalt måste det innebära en stor fördel att i grannskapet ha tillgång till två moderna kliniker av den art, varom här är fråga.

Enligt upprättade skissritningar till de planerade nya klinikerna förutsättes viss del av Eugeniahemmets område skola tagas i anspråk för klinikernas uppförande. Vid de förhandlingar rörande erforderlig markupplåtelse, som kommissionen upptagit med sällskapet Eugeniahemmets förvaltningsutskott, har framgått, att från sällskapets sida hinder icke möter mot föreslagen markupplåtelse under förutsättning att vissa av sällskapet i sammanhanget framförda önskemål beaktas. Av handlingarna i ärendet framgår, att förhandlingskommissionen i största möjliga utsträckning sökt tillmötesgå dessa önskemål. Kommissionen har sålunda låtit delvis omarbета tidigare upprättad situationsplan i syfte att möjliggöra bibehållandet av en Eugeniahemmet tillhörande terrass, som visat sig vara synnerligen värdefull för det starkt rörelsehindrade klientel, som vårdas vid hemmet. Vad kommissionen i denna del föreslagit anser jag mig kunna biträda. Det torde få ankomma på förhandlingskommissionen att efter slutförda förhandlingar till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag till överenskommelser med sällskapet Eugeniahemmet, som sammanhänger med erforderlig markupplåtelse. I samband med dessa förhandlingar torde även den av sällskapets styrelse i dess remissyttrande väckta frågan angående ersättning av statsmedel för av sällskapet nedlagda kostnader i den del av hemmets park, som skulle gå förlorad genom nervklinikernas uppförande, böra upptagas till prövning. Beträffande frågan om ersättningsbyggnader vill jag i likhet med förhandlingskommissionen med hänsyn till rådande ovisshet om Eugeniahemmets framtida förläggning understryka angelägenheten av att varje möjlighet till begränsning av byggnadsprogrammet i denna del tillvaratages. Det nu sagda får emellertid enligt min mening icke utesluta, att man vid lösandet av de rent byggnadstekniska frågorna såvitt möjligt tillgodoser de önskemål, som i förevarande sammanhang framförts av sällskapet.

I fråga om storleken av de planerade nervklinikerna har bl. a. medicinalstyrelsen, universitetskanslern samt karolinska institutets lärarkollegium ansett en ökning av antalet vårdplatser nödvändig främst med hänsyn till forskningens och undervisningens behov. Lärarkollegiet har därjämte hävdad, att någon minskning av den neurokirurgiska klinikens 86 vårdplatser icke bör ifrågakomma. Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande har däremot anslutit sig till kommissionens förslag, att det sammanlagda vårdplatsantalet bör med viss angiven marginal fastställas till 186. Statskontoret har för sin del understrukt nödvändigheten av att begränsa klinikernas storlek och bl. a. ifrågasatt en begränsning av antalet riksplatser. För egen del finner jag den planerade storleken av nervklinikerna i huvudsak väl avvägd. Jag vill dock erinra om att lärarkollegiet vid karolinska institutet ansett det föreslagna antalet vårdplatser utgöra ett minimum för att klinikerna skall kunna tillgodose de avsedda undervisningsändamålen samt att såväl kollegiet som universitetskanslern ansett klinikerna böra omfatta tillhoppa omkring 200 vårdplatser. Det är uppenbart, att dessa uttalanden måste tillmätas stor betydelse. Härtill kommer, att vid denna frågas bedömande enligt min mening hänsyn jämväl bör tagas till det f. n. föreliggande stora vårdbehovet inom ifrågavarande specialiteter, vilket bl. a. medför orimligt långa väntetider för patienter, som icke är bosatta i Stockholms stad och län. Under dessa omständigheter synes det vara ett riksintresse att i avbidan på en landstingskommunal utbyggnad av vårdresurserna inom förevarande discipliner söka bidra till en ökning av vårdmöjligheterna genom tillskapande vid ifrågavarande kliniker av det ökade antal riksplatser, som låter sig förenas med god driftekonomi och en rationell sjukhusadministration. Jag anser mig därför böra förordad, att antalet vårdplatser vid de bägge klinikerna fastställs till högst 200. Jag förutsätter härvid, att undervisningen i neurologi av den omfattning, som förutsatts i propositionen nr 212/1954, jämväl framdeles må bedrivas vid Södersjukhusets neurologiska klinik. Den av mig förordade ökningen av antalet riksplatser torde böra tillföras den neurologiska kliniken, vars blivande arbetsuppgifter även bör ses mot bakgrunden av nu aktuella utredningar rörande epileptikervården och vården av paraplegiker.

Vad förhandlingskommissionen anfört i fråga om uppdelningen av vårdplatser mellan staden, länet och riket i övrigt (riksplatser) har icke gjorts till föremål för erinran från någon av de i ärendet hörda myndigheterna. Jag finner kommissionens förslag i denna del väl ägnat att läggas till grund för den fortsatta planläggningen. Det torde sålunda få ankomma på förhandlingskommissionen att fullfölja redan inledda förhandlingar med staden och länet angående tecknande av vårdplatser vid de båda klinikerna. Efter förhandlingarnas slutförande torde avtalsförslagen i vanlig ordning få underställas riksdagen för prövning och godkännande.

Det är givetvis angeläget, att staten genom att uppföra de nya nervklinikerna före den 1 januari 1961 uppfyller de förpliktelser, som åvilar staten på grundval av avtalet om serafimerlasarettets försäljning till Stockholms stad. Med hänsyn härtill finner jag det vara av vikt — trots att slutliga avtal ännu icke träffats rörande vårdplatsernas fördelning — att riksdagen nu fattar beslut om nervklinikernas uppförande. Såsom förhandlingskommissionen framhållit måste man räkna med en tidrymd av fyra år för klinikens färdigställande, varav tre år för erforderliga byggnadsarbeten och ett år för utrustning. Kommissionen har jämväl framhållit, att ett princip-

beslut om klinikernas uppförande skulle göra det möjligt för byggnadskommittén att redan sommaren 1956 påbörja uppgörandet av huvudritningar till klinikerna. I realiteten innebär detta en tidsvinst av ett år i fråga om klinikernas uppförande, enär byggnadskommittén redan nästa budgetår skulle kunna åska medel för byggnadsarbetenas igångsättande. Givetvis måste i samband härmed — såsom också karolinska institutets lärarkollegium framhållit i sitt remissyttrande — en överarbetning ske av föreliggande skissritningar icke minst med hänsyn till vetenskapens snabba framsteg inom förevarande discipliner. Byggnadskommittén har beräknat en tid av sju månader för uppgörande av huvudritningar. Jag anser det därför vara synnerligen angeläget, att förhandlingskommissionen snarast framlägger definitiva förslag till avtal med berörda parter angående klinikernas uppförande och drift. Enligt vad jag inhämtat har kommissionen redan inlett förhandlingar med representanter för såväl staden som länet angående ett inom kommissionen nyligen upprättat avtalsförslag uppgjort på grundval av de avtal, som staten under senare år träffat med staden och länet rörande uppförande av kliniker vid karolinska sjukhuset.

Under hänvisning till det nu sagda förordar jag, att riksdagen innevarande år fattar ett principbeslut om nervklinikernas uppförande i huvudsaklig överensstämmelse med det av arkitekten Ahlberg utarbetade byggnadsprogrammet. Sedan förhandlingskommissionen avslutat sina avtalsförhandlingar med staden och länet, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att uppdraga åt byggnadskommittén att uppgöra huvudritningar och verkställa andra därmed jämförliga förarbeten. Jag förutsätter, att kommittén härvid tillvaratager alla möjligheter till besparingar beträffande de lokalutrymmen, som angivits i det av arkitekten Ahlberg uppgjorda byggnadsprogrammet.

I fråga om byggnadskostnaderna vill jag slutligen erinra om att Stockholms stad under hand förklarat sig villig att under vissa förutsättningar teckna 40 vårdplatser medan Stockholms läns landstings förvaltningsutskott förklarat, att landstinget torde vara berett att teckna högst 45 platser. Jag förutsätter, att i enlighet härmed avtal kommer till stånd, varigenom staden och landstinget åtager sig att svara för vårdplatser vid klinikerna. Med ett sammanlagt vårdplatsantal av högst 200 innebär detta, att serafimerlasarettets köpeskillingsmedel, 8 000 000 kronor, vilka medel sedan år 1949 förräntats mot 2,75 procent, kan antagas komma att täcka statens andel i klinikernas uppförande. Såsom framgår av det föregående har de sammanlagda kostnaderna för klinikernas uppförande numera beräknats till 13 350 000 kronor.

Utskottet. Kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. har, såsom framgår av propositionen, noggrant prövat möjligheterna att förlägga nervklinikerna till annat sjukhus än karolinska sjukhuset. Kommissionen har funnit, att det i Stockholm eller dess närhet inte finns något annat sjukhus till vilket dessa kliniker kan förläggas. Med hänsyn härtill finner sig utskottet böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag att ifrågavarande kliniker skall uppföras vid karolinska sjukhuset, trots de betänkligheter i skilda hänseenden, som en sådan förläggning är ägnad att inge.

Principiellt hävdar utskottet, att en bristande landstingskommunal utbyggnad av vårdresurserna inom viss disciplin inte bör få tagas till intäkt för skapande av ett större antal statliga vårdplatser på område, varå sjukhuslagen är tillämplig, än som påkallas av forskningens och undervisningens krav. Utskottet tillstyrker föredragandens förslag att antalet vårdplatser vid de bägge klinikerna fastställas till högst 200 men förutsätter i enlighet med nyss angivna principiella uppfattning härvid, att detta platsantal skall vara ett maximum, vilket under det fortsatta utredningsarbetet om möjligt bör i viss mån underskridas. Jämväl i övrigt bör, såsom föredraganden framhållit, alla möjligheter till besparingar beträffande de föreslagna lokalutrymmena av byggnadskommittén tillvaratagas.

Under åberopande av det anförda och då utskottet inte funnit anledning till erinran mot vad i förevarande sammanhang i övrigt anförts och föreslagits hemställer utskottet,

att riksdagen må besluta att vid karolinska sjukhuset skall i huvudsaklig överensstämmelse med av föredraganden i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 april 1956 förordad förslag uppföras neurologiska och neurokirurgiska kliniker med tillhoppa högst 200 vårdplatser.

Stockholm den 8 maj 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Näsgård, Gillström, Näsström, Boman, fröken Andersson, herrar Hesselbom, Gustaf Andersson, Birger Andersson, Nils Theodor Larsson, fröken Ranmark och herr Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Andersson i Malmö, Ståhl, Åkerström, Hoppe, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Andersson i Mölndal, Staxäng, Johansson i Mysinge, Hansson i Skegrie, Löfroth och fröken Ager.